

pieczęć szkoły

**WOJEWÓDZKI KONKURS PRZEDMIOTOWY
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2024/2025**

JĘZYK POLSKI

KURATORIUM
OŚWIATY
W KATOWICACH

Informacje dla ucznia

1. Na stronie tytułowej arkusza w wyznaczonym miejscu wpisz swój kod ustalony przez komisję.
2. Sprawdź, czy arkusz konkursowy zawiera 15 stron (zadania 1–24).
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem z **niebieskim** tuszem. Nie używaj korektora.
5. Rozwiązując zadania zamknięte, postępuj według instrukcji. Wpisz odpowiedni symbol literowy, podkreśl poprawne sformułowania lub zaznacz odpowiedzi znakiem „x” **bezpośrednio na arkuszu**.
6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊗, następnie wpisz poprawną odpowiedź lub ją zaznacz znakiem „x”.
7. Rozwiązania zadań otwartych zapisz czytelnie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Przygotowując odpowiedzi na pytania, możesz skorzystać z miejsc opatrzonych napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

KOD UCZNI

--	--	--

.....
.....
*Imię i nazwisko ucznia
(wypełnia wojewódzka komisja
konkursowa)*

Stopień trzeci

**Czas pracy:
120 minut**

WYPEŁNIA KOMISJA KONKURSOWA

Numer zadania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Suma
Liczba punktów możliwych do zdobycia	1	3	1	1	2	2	1	1	2	2	3	1	2	1	1	2	2	2	6	1	2	2	1	18	60
Liczba punktów ustalona przez wojewódzką komisję konkursową																									

Liczba punktów umożliwiająca uzyskanie tytułu: finalisty – 30 p.

Liczba punktów umożliwiająca uzyskanie tytułu: laureata – 54 p.

Podpisy członków komisji:

1. Przewodniczący wojewódzkiej komisji konkursowej – .....
2. Członek wojewódzkiej komisji konkursowej sprawdzający pracę – .....
3. Członek wojewódzkiej komisji weryfikujący pracę – .....

Zadania od 1. do 3. dotyczą tekstu Doroty Monkiewicz-Cybulskiej *Bajki filozoficzne*

Przeczytaj uważnie tekst.

Dorota Monkiewicz-Cybulska *Bajki filozoficzne*

Skąd się bierze w bajkach filozofia?

Od zarania dziejów opowieści były ustną formą przekazywania wiedzy o świecie. Niekiedy w bajkach kryje się też głębszy sens, który nie objawia się wprost, dopiero musi zostać wydobyty. Ważkie problemy, budzące wątpliwości zaszyfrowane znaczenia dają doskonały punkt wyjścia do dociekań filozoficznych z dziećmi. W tradycyjnych bajkach często poruszane są zagadnienia egzystencjalne, które są pożywką dla filozofowania. Nie są to wątki abstrakcyjne, wręcz przeciwnie – są blisko życia, jak np. kwestia sprawiedliwości, wyborów człowieka, dobra i zła, śmierci.

Na rynku literackim jest wiele opowiadań filozoficznych dla dzieci, jednak warto rozróżnić utwory stricte filozoficzne, pisane przez filozofów dla dzieci, i utwory, na bazie których można filozofować. W literaturze dziecięcej pierwszego typu podaje się w lekkiej formie zagadnienia filozoficzne, a nawet prezentuje się sylwetki filozofów. Przykładem takich książek jest seria Oscara Brenifiera *Prawda według Niny i Szczęście według Niny*. Natomiast w klasycznych bajkach – przy odpowiednim ukierunkowaniu – otwiera się nieograniczona przestrzeń do filozoficznych dociekań z dziećmi. Do wejścia w ten obszar wystarczy naturalna u dzieci otwarta postawa do poszukiwania ukrytego sensu.

Bajki do przemyśleń

Twórca programu filozofii dla dzieci (*Philosophy for Children – P4C*) Matthew Lipman stworzył własną literaturę do dociekań filozoficznych z dziećmi. Za jego przykładem poszli propagatorzy P4C z innych krajów.

Jednak jako materiał do filozofowania służyć może również kanon bajek tradycyjnych, jak *Alicja w Krainie Czarów* lub *Czarnoksiężnik z krainy Oz*, gdzie kluczem jest sokratejskie odnajdywanie w sobie ukrytej mądrości. Również *Baśnie* Hansa Ch. Andersena czy *Bajki* Oscara Wilde'a mają silne filozoficzne podłoże. Z bardziej aktualnych pozycji dobrze sprawdza się w dociekaniach filozoficznych literatura science-fiction rozumiana przez dzieci, np. *Cyberiada* Stanisława Lema. Podobnie jak inne pozycje tego autora, tak i ta kryje w sobie wiele punktów zaczepienia do filozoficznych dyskusji z dziećmi. Z kolei książka Macieja Wojtyszki *Bromba i inni* urzeka najmłodszych czytelników, a jednocześnie świetnie gimnastykuje ich wyobraźnię, np. poprzez przełamywanie linearnej wizji czasu przez dzielnego Pciucha, który załatwia sprawy „na wczoraj”, i innych niezwykłych bohaterów. *13 bajek z królestwa Lailonii* Leszka Kołakowskiego porusza wyobraźnię dzieci m.in. wizją nikczemnego garba, który usiłuje skraść tożsamość swego gospodarza, czy rozkapryszonej dziewczynki, która żąda w prezencie globusa naturalnej wielkości. Nieprzebrany źródłem do filozofowania są tradycyjne przypowieści z różnych kultur, które zebrał m.in. Michel Piquemal w *Bajkach filozoficznych* czy Ajahn Brahm w *Opowiadaniach buddyjskich dla małych i dużych*. Na koniec polecam książkę Anthony'ego de Mello *Modlitwa żaby*, bo prócz duchowego wymiaru stanowi doskonałe źródło tematów do filozofowania z dziećmi. Zapewne wiele innych bajek i opowiadań dla dzieci od dawna funkcjonujących w kulturze da się odczytać na sposób filozoficzny. Zależy to jedynie od kreatywności i otwartości czytelników.

Dorota Monkiewicz-Cybulska, *Bajki filozoficzne*, „Filozofuj!”, 2016 nr 2 (8), s. 47

Zadanie 1. (0-1 p.)

Odwołując się do tekstu Doroty Monkiewicz-Cybulskiej, dokończ zdanie, wybierając jedną odpowiedź.

Tradycyjne bajki nadają się do filozofowania z dziećmi, ponieważ

- A. są napisane prostym językiem.
- B. mają wyłącznie szczęśliwe zakończenie.
- C. występują w nich alegoryczne zwierzęta uosabiające ludzkie cechy.
- D. zawierają ukryte znaczenie i poruszają ważne tematy egzystencjalne.

Zadanie 2. (0-3 p.)

Przekształć zdania tak, aby powstały wskazane typy wypowiedzeń.

W tradycyjnych bajkach często poruszane są zagadnienia egzystencjalne, które są pożywką dla filozofowania.

Zdanie pojedyncze

.....
.....

Zależy to jedynie od kreatywności i otwartości czytelników.

Zdanie złożone podrzędnie z podrzędnym dopełnieniowym

.....
.....

Z kolei książka Macieja Wojtyszki *Bromba i inni* urzeka najmłodszych czytelników, a jednocześnie świetnie gimnastykuje ich wyobraźnię.

Wypowiedzenie z imiesłowowym równoważnikiem zdania

.....
.....

Niepokoi nas zmniejszająca się liczba czytanych przez dzieci książek.

Zdanie złożone podrzędnie z podrzędnym podmiotowym.

.....
.....

Zadanie 3. (0-1 p.)

Odnosząc się do znajomości treści artykułu Doroty Monkiewicz-Cybulskiej, zaznacz PRAWDA, jeśli twierdzenie jest prawdziwe, lub FAŁSZ, jeśli jest niezgodne z treścią artykułu.

Autorka napisała artykuł, aby:

1.	przedstawić bajki jako źródło rozrywki.	Prawda	Falsz
2.	ukazać, że bajki mogą rozwijać umiejętności intelektualne i filozoficzne.	Prawda	Falsz
3.	wskazać na filozoficzną wymowę tradycyjnych bajek i literatury dziecięcej.	Prawda	Falsz
4.	zachęcić do poszukiwań ukrytych sensów natury egzystencjalnej zawartych w bajkach.	Prawda	Falsz

Zadania od 4. do 10. dotyczą *Bajek filozoficznych M. Piguemala*.

Zadanie 4. (0-1 p.)

Co symbolizują trzy sita w bajce *Trzy sita Piguemala*?

- A. Prawdę, dobro, pożytek.
- B. Dobro, prawdę, mądrość.
- C. Prawdę, mądrość, sprawiedliwość.
- D. Sprawiedliwość, władzę, bogactwo.

Zadanie 5. (0-2 p.)

Przeczytaj tekst i wykonaj związane z nim polecenie.

Ktoregoś dnia zjawił się u filozofa Sokratesa jakiś człowiek i chciał się z nim podzielić pewną wiadomością.

– Posłuchaj, Sokratesie, koniecznie muszę ci powiedzieć, jak się zachował twój przyjaciel.

– Od razu ci przerwę – powiedział mu Sokrates – i zapytam, czy pomyślałeś o tym, żeby przesiać to, co masz mi do powiedzenia, przez trzy sita?

A ponieważ rozmówca spojrzał na niego nic nierozumiejącym wzrokiem, Sokrates tak to objaśnił:

– Otóż, zanim zaczniemy mówić, zawsze powinniśmy przesiać to, co chcemy powiedzieć, przez trzy sita. Przypatrzmy się temu!

W poniższych zdaniach wybierz i podkreśl jedną poprawną odpowiedź tak, by powstała prawdziwa informacja o tekście Piguemala.

- Wyraz *nierozumiejącym* to **przymiotnik/ imiesłów**.
- Utwór należy do literatury **dydaktycznej/ obyczajowej**.

- Wyrażenie *sito prawdy* to **animizacja/ porównanie/ metafora/ epitet**.
- Wypowiedzi bohaterów przytaczane są w **mowie zależnej/ niezależnej**.
- W wypowiedzeniu: *Od razu [...] przerwę – powiedział [...] Sokrates – i zapytam, czy pomyślałeś o tym, żeby przesiać to, co masz mi do powiedzenia, przez trzy sita?* występują **cztery zaimki/ trzy zaimki/ dwa zaimki**.

Zadanie 6. (0-2 p.)

Na podstawie bajki *Diogenes i soczewica* napisz, jakie wartości cenil Diogenes, a jakie jego rozmówca. Odpowiedzi udziel w formie zdania złożonego współrzędnie.

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0-1 p.)

Odwołując się do bajki *Diogenes i soczewica*, zaznacz prawidłowe odpowiedzi. Wybierz odpowiedź spośród A., B., C. i jej wyjaśnienie spośród 1., 2., 3.

Diogenesa można nazwać:

A. epikurejczykiem,	ponieważ	1. zalecał odrzucenie dążenia do bogactwa i sławy, gdyż uniemożliwiają one osiągnięcie prawdziwej cnoty i wolności.
B. cynikiem,		2. zakładał, że należy dążyć do osiągnięcia stanu spokojnego szczęścia, bez względu na warunki zewnętrzne.
C. stoikiem,		3. zalecał cieszenie się drobnymi przyjemnościami dnia codziennego i unikanie cierpienia.

Zadanie 8. (0-1 p.)

Czy bohaterowie bajki *Ślepiec i paralityk* to optymiści czy pesymiści? Udziel odpowiedzi i uzasadnij ją co najmniej jednym argumentem odnoszącym się do treści tej bajki.

Odpowiedź: .....

Argument: .....

.....

Zadanie 9. (0-2 p.)

Tak sformułuj moral pływacy z bajki *Ślepiec i paralytyk*, aby przesłanie miało formę zdania pojedynczego w trybie rozkazującym.

.....
.....
.....

Zadanie 10. (0-2 p.)

Za pomocą jakiego formantu został utworzony wyraz *ślepiec*? Wypisz ten formant i nazwij go.

Formant: ..... Nazwa: .....

Zadanie 11. (0-3 p.)

Przedstaw budowę podanego wypowiedzenia wielokrotnie złożonego i określ typ wypowiedzeń składowych. Zdanie główne zaznacz na wykresie dwiema kreskami.

Zdarzyło się jednak pewnego dnia, że ślepiec, gdy żebrał na targowisku, usłyszał krzyki paralytyka.

Wykres:

Opis wypowiedzeń składowych:

.....
.....
.....
.....
.....

Zadania od 12. do 15. dotyczą wiersza Ernesta Brylla [Wciąż o Ikarach głoszą].

Zapoznaj się z wierszem Ernesta Brylla.

Wciąż o Ikarach głoszą – choć doleciał Dedal,
jakby to nikłe pierze skrzydłem uronione
chuda chłopięca noga zadarta do nieba
– znaczyła wszystko. Jakby na obronę
dano nam tyle męstwa, co je ćmy gromadą
skwiercząc u lampy objawiają...

– Jeśli

poznawszy miękkość wosku umiemy dopadać
wybranych brzegów – mijają nas w pieśni.
Tak jak mijają chłopa albo mu się dziwią,
że nie patrzy w Ikary...

Breughel, co osiwił

pojmując ludzi, oczy im odwracał
od podniebnych dramatów. Wiedział, że nie gapić
trzeba się nam w Ikary, nie upadkiem smucić
– choćby najwyższy...

– A swoje ucapić.

– Czy Dedal, by ratować Ikara, powrócił?

*Od Staffa do Wojaczka. Poezja polska 1939-1988. Antologia.
T. 2., red. B. Drozdowski, B. Urbankowski, Łódź 1991, s. 379-380.*

Zadanie 12. (0-1 p.)

Wyraz *gapić* to:

- A. archaizm.
- B. neologizm.
- C. wyraz potoczny.
- D. wyraz przeciwstawny.

Zadanie 13. (0-2 p.)

Czy Dedal, by ratować Ikara, powrócił? Określ, jaki to środek poetycki i jaką pełni funkcję w wierszu.

Nazwa środka stylistycznego: .....

Funkcja w wierszu: .....

.....

Zadanie 14. (0-1 p.)

Podaj pełne nazwy procesów fonetycznych powodujących różnice między mową a pismem w wyrazie *wciąż*.

.....

.....

Zadanie 15. (0-1 p.)

Dlaczego w wierszu w odniesieniu do postaci mitologicznej nie używa się liczby pojedynczej Ikar, tylko mnogiej *Ikary*?

.....
.....
.....

Zadania od 16. do 17. dotyczą opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza *Ikar*.

Zadanie 16. (0-2 p.)

Na podstawie podanego fragmentu opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza napisz, co łączy, a co różni mitologicznego Ikara z bohaterem utworu *Ikar*.

Przed chwilą nastąpił upadek Ikara. Śmiałek, który przyprawił sobie skrzydła - podług greckiej legendy - wzniósł się wysoko, tak wysoko, że znalazł się w pobliżu słońca. Promienie słoneczne stopiły wosk, którym przymocował sobie rzędy piór do skrzydeł, i młodzieniec spadł. Dopelnia się tragedia - oto właśnie tonie i zanurza się w morzu, ale ludzie tego nie zauważyli. Ani chłop orzący ziemię, ani kupiec płynący w dal, ani gapiący się na niebo pasterz - nikt nie spostrzegł śmierci Ikara. Jeden tylko poeta czy malarz ujrzał tę śmierć i przekazał ją potomności.

Jarosław Iwaszkiewicz, *Ikar*, [online], <https://bsip.miastorybnik.pl/zsu/album/ikar.htm>, [dostęp 2 stycznia 2025 r.]

Podobieństwo:

.....
.....

Różnica:

.....
.....

Zadanie 17. (0-2 p.)

Na podstawie opowiadania *Ikar* napisz, jaką cechą powinien charakteryzować się artysta i jaką ma on odgrywać rolę w społeczeństwie.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 18. (0-2 p.)

Z podanego zdania wypisz po jednym przykładzie złożenia, zrostu i zestawienia.

Na rogu Trębackiej i Krakowskiego Przedmieścia w okamgnieniu rozegrał się dramat lekkomyślnego Michasia.

A. Złożenie: .....

B. Zrost: .....

C. Zestawienie: .....

Zadanie 19. (0-6 p.)

Przyjrzyj się obrazowi Jacoba Petera Gowy’ego *Upadek Ikara* i przygotuj opis tego dzieła sztuki. W opisie uwzględnij tematykę, kompozycję i kolorystykę arcydzieła. Twoja wypowiedź powinna liczyć co najmniej osiem wypowiedzeń.

Pamiętaj, że ocenie będzie podlegać również poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Jacob Peter Gowy, *Upadek Ikara*, 1635–1637
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 22. (0-2 p.)

Na podstawie znajomości utworu *Dziecko Noego* udowodnij, że Mademoiselle Marcelle, „Psiakrew”, można nazwać postacią o dwu osobowościach. Przywołaj dwie sytuacje z lektury, które to potwierdzają.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (0-1 p.)

Przekształć poniższe wypowiedzenie na mowę zależną.

- Joseph, bywają dni, kiedy zastanawiam się, czy nie byłoby lepiej, gdybym był Żydem – mówił z oczyma błyszczącymi podnieceniem.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0-18 p.)

Wartość człowieka jest w nim, w jego postępowaniu, charakterze.

Charles Dickens

Napisz rozprawkę, w której udowodnisz słuszność tych słów. W argumentacji wykorzystaj przykłady z dwóch dowolnie wybranych utworów zaproponowanych na trzeci etap konkursu przedmiotowego.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

